

„Gospodarska priloga“

priložena od

štajerskega gospodarskega društva.

L. 1883.

11. februarja.

Štev. 2.

Maznanilo centralnega odbora.

Zaitana vojnja po železnih družbenikom, kteri se vdeletijo
od zborna.

Kakor poprejšina leta, so tudi letos žnitate
voznje ino po železnici družbenikom, kteri hočejo
obiskati 59. občni zbor 27. in 28. Februarja, na-
sledne železnice:

C. kr. priv. južna železnica znita od vsih svojih
štajerskih postaj; na dalje od vsih železnici, ktere
ona opravlja n. p. pri železnici Gradec-Köflach,
Leoben-Vordernberg, voznjo ino pri poštnih vlakih
v II in III razredu za tretjino navadne cene. Vožnjina
v I. razredu, pri berzovlakih in pri mešanih ni
znitana.

2. C. kr. ravnateljstvo (direkcija) državnih
železnici, dovoli za kronprinc Rudolfovo in ces.
Elizabetno železnico voznje liste za sem in tja z
veljavno sem od 25. do 28. februarja in nazaj do
4. marca.

Ogerska zapadna železnica nam sicer še ni od-
govorila, pa bo skoraj gotovo našo prošnjo dovolila.

Vabimo toraj vse družbenike, kteri mislijo ob-
iskati 59. občni zbor 27. in 28. svečana 1883, da
se oglasijo v pravem času za poverilne liste v naši
uradni pisarni: Graz, Hofgasse Nr. 8.

Gradec, 29. januarja 1883.

Centralni odbor štajerskega kmetijskega društva.

Poročilo v delavnosti travniškega inženirja
pri štajerskem kmetijskem društvu leta
1882.

A. Podpirana (subvencionirana) dela.

Nasnutki in predpreiskovanja.

1) Pregledovanja krajev, ktera so potrebna, da
se napravi nasutek uredbe Stainškega potoka, so se
nadljevala iz končala, in se izvrši toraj nasutek
še to zimo. Daljava uredbe je 12 Kilom.

2.) Namenu posušiti travnike pri Muri poleg
Wildona za kterega do sedaj ni bilo dobiti
večine interesentov, se je nasutek
natajniko izdelal, in po tem se usta-
novila vodnjadružba z znatno večino
glasov, ker pa te družbe politična go-

sposka do sedaj še ni poterdila se bodo
dela začela še le spomladi, ktera namenjena so bila
še v jeseni.

Daljava travnikov za posušiti je 114 hektarov.

3) Predpreiskovanja krajev, ktera so potrebna
poboljšati planjav travnikov blizo 600 hektarov ob-
segajočo pri Breisach na hrovaški meji so se začela
pa se zavoljo povodinj niso mogla dokončati, do-
versijo se še le letos.

Iz enakih uzrokov so se morala opustiti ravno
tako dela v Ritschinski dolini pri Fürstenfeld-u.

4) Dela, kterih je treba za napravo izgledne
drenažne ustave v Gall-i pri Knittelfeld-u so se
dokončala.

B. Privatna dela so se dokončala naslednja:

5) Vjela sta se dve posamezna studenca, ter
zedinila v vodotok do grada in pristav v gornji
Sevnici, posestvo gospoda doktorja Karola Ausserera,
Ta studenca sta se zedinila z primerno globoko
drenažo, in se priporočajo taka drenažna dela.

6) Na suho dejal se je travnik gospoda Franz
Kartina kupčevalca in posestnika pri sv. Jurji na
južni železnici.

7) Drenažna naprava na travniku gospoda Franc
Wolfbanera predsednik podružnice v Stainxi.

8) Večja drenažna in vodotočja dela na trav-
nikih c. k. remontnih konjikov v Piberu.

9) ino 10) Enaka dela v Mokronom in pri sv.
križu na kranskem po posestvih gospoda baron
Berg—a in gospoda Otto baron Apfaltern—a.

II. Nasnutki so se izdelali sledeči:

11) Za jez na Mnihovem (Münichhofen) po-
sestvu gospoda barona Karola Berg—a.

12) Za enake naprave na posestvu Stadel gospe
kneginje Arenbergove.

13) Za močilne in drenažne naprave na posestvu
Reitenau gospoda grofa Wimpfen—a.

III. Predpreiskovanja so se izvršila:

14) Na posestvu Waldegg gospod viteza Ples-
singer za napravo vodotoka.

15) Na posestvu Freiberg gospod Franc Lam-
brecht—a za drenažne naprave.

16) Za enake naprave na posestvu Waldschach
gosp. doctor Löwy—a.

17) Na posestvu gosp. W. Hintze—a v Ptuj.

18) Naprava drenažnih rorov (cevi) ustanovila se je na posestvu „Breice“ gosp. doktor J. grofa Attems-a.

G r a d e c, 22. januarja 1883.

Richard Possek.

Poročilo v preiskavi vinogradov v Grassnitzbergu in Wielltsch-i po katerih se je tertna uš sumila.

Gospod Jul. Hansel kot skušen pri tertni uši poslan je bil v jeseni 1882 od visokega c. kr. namestništva preiskovat več vinogradov v Grassnitzberg in Wielltsch, kjer so tertne bolehole, ter so sumili da se je priklatlila tja tertna uš. Gospod Jul. Hansel poroča o ti preiskavi, in ker so prav zanimivi nameti za vsakega vinorejca v tem poročilu ga bočemo v kratkem našim bralcom naznaniti. Preiskanih je bilo 7 vinogradov bolezen pa se kaže bolj ali manj po celih goricah. Pokaže se bolezen, da mladike ne rastejo po nekterih krajih ter zastajajo, da začne tertno listje že po leti rumeniti, in sem ter tja se tudi kaka tertna popolnoma posuši. Tla so apnenno železoxidna ilovnata podlaga je apnena različne debelosti, posamezni vinogradi imajo samo apnena kamnata tla. Plodovitost teh vinogradov odvisi toraj samo od gnoja, treba je zemeljnatoga močnega dovaževati, in vinograde globoke okopavati. Ker pa menda ti vinogradi niso dobro rodili že več let, so jih zanemarili posestniki ravno v tem obziru, in kjer so gnojili, koristil je gnoj le drugim rastlinam, ktere gojiti imajo tukaj navadno med vinsko testo. Pri omalji tertni s pokopanjem rabijo šalibog tudi tukaj listove gube, ali pa navadni ne še dovolj razkrojeni hlevni gnoj, kateri pri apnati zemlji nikakor ne zadostuje. Gnojijo tertne kakor navadno na srednem štajerskem debeljno, to je pustije tertne visoko rasti, od pol metra do metra visoke, ter jih navežejo večinoma na smerekove koljce, ali pa na suhe veje sadnih dreves tam, kjer gojijo med tertno druga sadna drevesa. Od teh smerkevih kolov in od suhih vej ostanejo pa navadno konci v zemlji, tam strohnijo in plesnijo. Ker so bile pri preiskovanju zdrave tertne zraven bolnih, viditi je bilo, da ne napravijo tertna uš boleznii, in v resnici ni bilo sluha o tem škodljivem merčesu. Na malo krajih po koreninah, kjer so bile tertne grintove, te grinte niso imele nikake podobnosti z grintami, ktere napravlja tertna uš. Tertne so bile že precej zlo bolne, pa povsod našdili smo zraven bolne korenine konec trohliivega in plesnivega lesa; kteri je dal prvi gojo plesnivjavi. Lansko leto škodovale so močno različne plesnivjavi tudi po drugih krajih vinskih tertam. Poročevalec toraj terdi ozirom na preiskavo vinogradov, da ni tertna uš, ktera bi škodovala tu tertam, temuč rastlinski zajedavci, in pomankljivo obdelovanje vinogradov. Pomagati se more, če se dobro in s dobrim gnojem gnojii, če se koplje pri prvem obkopavanju globočeje, če se listove gube ne rabijo več, in sicer iz zemlje odpravijo vsi leseni ostanki.

Tretja razstava pitane živine na Dunaju.

Za tretjo razstavo pitane živine od 16. do 18. marca na Dunajskem centralnem živalskem tergu pri sv. Marksu dala so se izvrševajntnemu (eksekutivnemu) komiteju nasledna darila: I) Medalje: Za pitano goved 4 zlate 24 srebrnih 20 bronastih za pitane ovce: 3 zlate 3 sreberne in 12 bronastih, za pitano svinje: 2 zlate 8 srebrnih in 8 bronastih medalij.

II) Darila v denarjih: Za pitano goved 33 daril od 150 do 20 goldinarjev, za pitane ovce: 27 daril od 60 do 20 goldinarjev, za pitane svinje (prešiče): 16 daril od 60 do 20 goldinarjev; skupaj 76 daril, ktera iznašajo 4190 goldinarjev.

Nadalje je izstavilo poljedeljsko ministerstvo za posebna dela sledeča darila: Za nar bolj pitano tele do treh mescev brez ozira na plemo (raso) 100 goldinarjev, za nar boljšega vola avstrijskega plemena križajočega se s plemenom Shorthorn pod tremi leti 300. Za užitek nar boljše pitani vol avstrijskega plemena čez tri leta dobi 250, (če je več enakih dobi mlajši darilo). Za užitek nar boljše pitani vol avstrijskega plemena s plemenom Shorthorn križajoč dobi 200 goldinarjev. Za nar boljčega vola ogerskega plemena čiste reje brez ozira na vago 250 goldinarjev.

B. Za pitane ovce: Za jagneta stara 3 do 6 mescev čistega angleškega plemena, ali iz drugega plemena križajočega se s čistim angleškim plemenom 100 goldinarjev, za koštrune od 6 do 8 mescev iz čistega angleškega plemena 100 goldinarjev za koštrune od 6 do 18 mescev križajoče se s čistim angleškim plemenom 100 goldinarjev, za koštrune do dveh leti iz avstrijskih deželnih plemen (čista reja) 100 goldinarjev.

C. Za pitane prešiče (svinje): Za mesne svinje od 8 do 12 mescev oziroma posebno lastne reje 100 goldinarjev; za masne svinje od 8 do 14 mescev s istim ozirom 100 goldinarjev. —

Slednič dalo se je do sedaj 12 častnih daril in sicer: od presvitlega zavetnika (pretektora) dunajskega kmetijskekega društva nadvojvoda cesarjeviča Rudolfa, od gospoda nadvojvoda Albrehta, od centralnega društva v Bernu; od pivovarja in lastnike več posestev A. Dreber-a na Dunaji od gospe kneginje Meternihove, od udov gosposkega zbora gospod baron Königswarter-a, od graščaka Alexandra pokrajnega grofa (Markgraf) Pallavicini od poslanca deržavnega zbora Emanuel vitez Proskowetza in od graščaka grofa Thurn Valesassina. Prihodnič mislimo donesti še bolj natanjko in obširno poročilo, opomnimo pa vse tiste, kteri so namenjeni poslati svojo živino v Dunajsko razstavo, ktera obeta letos ravno toliko uspeha kakor razstava preteklega leta, da nimajo časa dalje oglašiti se pri kmetijskem društvu, kakor do 15. februarja, toraj se je treba podvzati, in odločenega časa se dobro in natanjko derjati

W. v. W.

Kmetijske skušnje.

Gospod J. Wacek iz Pesnice nam poroča o poskušnjah napravljanih leta 1882 z grabom in pšenico sledeče :

1) Spomladi leta 1882 nasejal sem na svojem posestvu po gnojenem krompirju na njivo od 600□⁴ 40 litrov obče čislane zelenega graba, posejano seme plitvo zaoral in polahko pobranil, potem do žetve na njivi nič opravka imel. Pridelal sem 8½ hektolitrov lepega graba po 80 Kil. toraj 680 Kil. in 1¼ hektoliter slabejšega za svinje ali za kuretnino prav dobrega. Zadnji vreden je bil okoli 5 goldinarjev. 600 Kilogramov lepega pa sem prodal v Maribor gospodu A. Schröflju po 12 goldinarjev 100 Kilogramov, 80 Kil. pa sem obdaril za domačo rabo. Za dober prodan grab sem toraj potegnil 81 gold. in 60 Krajcarjev, slama, katero pičim nemestu sena je vredna nar manj 10 goldinarjev, slabejši grab pet goldinarjev, toraj sem pridela na 600□⁴ 96 golinarjev in 60 krajcarjev. Če pregledam stroške za 40 litrov semena 5 gold., za obdelovanje na njivi in mlatev 8 goldinarjev, mi ostane še 83 goldinarjev 60 krajcarjev, in to je nenavadno dober pridelek. Ta grab se prav hitre skuha in se dobro sukuha, priporočiti je posebno delavcem v živež, ker pri veliki redlini moči, katero ima v sebi, se nasiti z malim cela družina.

2) V jeseni leta 1881 sem po detelji in koruzi brez gnojilne na 5 orlov (2½ ha) nasejal 7-2 hektolitrov čislane (dobro obrajtane) menjšice pšenice (Wechselweizen). Pridelal sem poleg veliko slame 145 mecnov dobrega zerna prve sorte po 50 kil iznese 7250 Kil. 6 mecnov zerna druge sorte po 22 kilo toraj 132 Kil. skupaj 7382 Kil. pšenice. Tudi ta pridelek je prav dober, in po tem menda ni resnično če kdo pravi, da pri nas polje nič ne donša, kakor se mnogokrat ališi. Jaz mislim, da njive pri nas donšajo dovolj, če se dobro in racionalno obdelujejo in gnojijo; če pa kdo ne stori za njivo čisto nič ali prav malo, tudi od nje ne mora in ne sme veliko tirjati.

Krave brez mleka.

Krava, ktera vsako leto tele stori, se ve da ne mora skoz celo leto mleka dajati, mora nekoliko časa brezmlačna ali suha biti. Kako dolgo krave mleka nimajo, ni pri vsih, ednako. Veliko krav je, ktere prav malo časa preden se oteletijo mleka ne dajejo, te so gotovo nar boljše mlečnice, druge pa tem nasprot pravilno tri do četrje mesce pred teletnjem nimajo mleka. To ne sme biti ne eno ne drugo. Če krava predolgo mleka daje, sama oslabi, stori slabo tele, in po oteletenji nima toliko mleka kolikor bi ga smela, če bi bila stala nekoliko mecnov brezmlačna. Če pa krava pravilno tri ali četri mesce pred teletnjem ne daje mleka, je to kmetovalcu velika zguba. Take krave, ktere imajo to napako, je nar boljše, kolikor hitreji mogoče pitati, in mesarju prodati.

Čas, da so krave brez mleka, je nar boljše in pravilnejši 8 k večim devet tednov pred teletnjem. Izurjen živinorejnik ima v moči brezmlačnost omejiti na naznaneni čas. Skušnja uči, da vsaka krava med drugim in tretjem in vsakim poznejem teletnjem ravno toliko časa ne daje mleka, kakor med prvim in drugim teletnjem. Zato mora dober kmetovalec krave, ktere so se oteletili pervikrat, mlesti nar manj osem mescev, če kravi mleka manjka, ji pa mora dajati boljše piče, da mleka dobi. Na drugi strani so pa tako dobre mlečne krave, da še zadnji čas pred teletnjem mleka ne zgubijo. Navade, ktero imajo nekteri kmetovalci, take krave mahoma nehati mlesti, če tudi dajejo morda vsaki dan tri do četri litre mleka, ne moremo priporočati. Mleko, ktero v vimenu ostane, se skisa in stardi postane sirnato in vime oteče, ali pa se še vname. Priporočati pa je takim kravam dajati ta čas manj in slabeje piče, jih vedno redkeje mlesti, iz perva vsaki dan enkrat, če četri ali pet dni vsaki drugi dan, potem vsaki tretji dan in konečno se čisto neha, zapomniti pa je treba, da se pomolze krava vsakikrat do čistega, če ne, nastanejo vimenske bolezni.

Tudi krave, ktere hočemo pitati, moramo odvaditi mleka dajati na goraj povedani način, ker mleko in meso se ne da na enkrat napravljati.

Tukaj hočemo opomniti še na hudo napako, ktero imajo nekteri kmetovalci, obderijo si namreč krave do visoke starosti, znano je vsacemu, da dajejo stare krave manj mleka, kakor mlade, v devetem in desetem letu je mleka vedno manj. Bredvomljivo je tudi dokazano, da so stare krave većinoma bolne na plučih, imajo večidel plučno jetiko. Ta bolezen se spozna, če krave dobijo kratek suh in pogost kabeji, če so tudi iz perva zdrava viditi. Ker je po novejših preiskavih mleko takih jetičnih krav hloveskemu zdravju škodljivo, posebno otročjemu, so vsi uzroki zato, ne rediti starih krav. Kadar je krava stara devet ali deset let naj se spita in mesarju proda. Da se pa bolje napita, odvaditi jo je treba na gori omenjeni način mleka dajati.

Dopisi.

Laško na spodnjem Štajerskem, 13. januarja 1883. (Poročilo iz km etev.) Izjemši tri prvi dni, in pet dni od 21 do 25 decembra imeli smo pri nas cel mesec december prav gorko vreme, ktero je nastalo konec mesca enako spomladanskemu, ter je privabilo nekaj spomladanskih cvetic (Helleborus niger Erica carnea, Erimula acutis). Sneg padel je samo 1., 2. in 23. decembra zadni dan močno; da je padel 20 centimentov visoko. Ta sneg pa je skopnel po dolini že 28. popolnoma, ker je nastalo južno vreme že 26. decembra in terpeljo je do 5. januarja. 10. decembra zvečer nastalo so hudourniki z močnim dežjem, 11. in 12. je Savinja izstopila iz obrežja. Zimska setev dobro stoji v obče, od 5. januarja imamo mráz. J. Castellec.

Delovanje Štajerskega kmetijskega društva.

Obravnava centralnega odbora. Izpisek iz zapisnika seje 4. januarja 1883.

1. Predlogi o razdelitvi učilnih sredstev iz državne podpore šol za daljo omiko so bili sprejeti, in sklenilo se omikalno šolo za vertnarje v Gradecu priporočiti visocemu c. k. poljedelskemu ministerstvu kakor posebno podpore vredno, prošnjo Raške šole pa izročiti nomskemu šolskemu društvu s posebnim priporočilom.

2. Oziroma na prejem udovskih doneskov pri podružnicah sklenilo se je podružnicam svetovati, naj razdelijo opravila predsednikova od blagajnikovih, in da bi blagajnike priporočene od podružnic imenoval centralni odbor. Nadalje poterdilo se je nekoliko določb o blagajništvu pri podružnicah, in o tirjanji zaostalih udovskih doneskov, ter se bo poročevalo o tih določbah 59. obnemu zboru.

3. Zastopniki kmetijskega društva pri agrarnem zboru, kateri se bo začel 12. marca t. l. imenovani so bili gospodje predsednik baron Washington, Karol baron Berg, Frederik Müller, Janex Schmirger in doktor Gustav Wilhelm, gospodu profesorju Schmirgeru odločilo se je poročilo o na dnevnem redu stoječem vodnem vprašanji, in prošni je bil svojo poročilo naznaniti popred centralnemu odboru.

4. Od Mariborske podružnice nasvetovan načrt o vincarkem redu poboljšan je bil po opombah in nasvetih podružnic in vinorejskih društev, bil je pomnožen in poslan podružnicam, da bi ga prelehtale, in odbornikom naznanile.

5. Gospod tajnik Müller je poročal o posvetovanji naprave avstrijskega obertnijskega društva za mlečne tvarine, dovolilo se mu je volitev v eksekutiven (izverševalon) komitè sprejeti, in zastopati centralni odbor v tem komiteju.

6. Oziroma pošiljanja na tretjo dunajsko razstavo pitane živine, sklenilo se je opomniti pitalce in posestnike deželne s društvenim listom na važnost to razstave za Štajersko, in opominjati podružnice oziroma važnosti pošiljati pridno na to razstavo. Predsedništvu se je dala oblast, da posodi ali definitivno da polovico feleznikiških stroškov pošiljalcem, če lastnost pitane živine in premožne okolšine pitalcev to dovolijo.

(Posvetovanje proti terni uš.) Na Dunaji se je zbral povabljen od kmetijskega ministerstva 9. januarja 1883 svet proti terni uši. Iz štajerske dežele vdeležli so se tega posvetovanja gospodje deželni odbornik doktor Moric vitez Schreiner, cesarski svetovalec doktor Julij Mullè, posestnik Alfred baron Moacan in potovalni učitelj Julij Hansel.

Sejmi na Štajerskem od 13. do 24. februarja.

13. februarja v Ljutomeru** Murau* Voitbergu**

14. februarja v Rečah* okraj Mariborski, Sevnici** v Žavcu** okraj Celjski.

15. februarja v Gradecu* (Lagergasse zraven mesnice) v Brečah** v Ranten** okraj Murau* v Tersiših** okraj Rogatec, v Wettmanstätten** okraj Deutschlandsberg.

16. februarja pri sv. Miklavžu v Sausal** okraj Lipnica.

17. februarja v Vorau*.

18. februarja pri sv. Florijanu na Lassnici** okraj Deutschlandsberg; v Braslovčih** v Vranskem okraj, v Ilz-i** okraj Fürstenfeld; zgornja Polskava** okraj slovenska Bistrica, Pišce** okraj Brešče, Polčanje** okraj Lipnica.

22. februarja Gradec* (Lagergasse zraven mesnice) Verače** okraj Kozje, Teherjo** Celjski okraj; Sv. Vid na Vogau** okraj Lipnica.

23. februarja pri sv. Ruprechtu** okraj Weiz.

24. februarja, Arvet** Kozjo** sv. Duh pri Ločah** okraj Konjice, Gleichberg** okraj Feldbach, Gleisdorf; Irduing, Knittelfeld**, Passail** okraj Weiz, Rogatec** Laško** Wenzell** okraj Vorau, Wildon**, slov. Bistrica**.

Opomba: Sejmi brez zvezdic tu napeljani so letni in kramarski, z eno zvezdico** so živinski, z dvema zvezdicama** letni in živinski sejmi.

Razpisane podučiteljske službe.

Na dvojezredni ljudski šoli v Vuzenici se odda definitivno služba podučitelja s plačo 3. reda. Kdor želi dobiti to službo naj odda svojo prošnjo po predpisanem potu do krajnega šolskega sveta v Vuzenici med štirimi tedni.

Okrajni šolski svet v Marenbergu 10. jan. 1883.

Na dvojezredni in tretjem plačilnem razredu stoji ljudski šoli v Podčetrtku odda se začetek drugega polletja definitivno ali provizorično služba podučitelja, pri tej službi se dobi prosto stanovanje. Prosilci ali prosilke za to službo naj pošljejo svoje s potrebnimi prilogami po zapovedanem službenem potu do 15. februarja 1883 krajnemu šolskemu svetu v Podčetrtek.

Okrajni šolski svet v Kozji 17. jan. 1883.

O veliki noči podelile se bodo definitivno ali provizorično naslednji službi:

a) Služba podučitelja na trojezredni v čertert plačilni razred uversteni ljudski šoli v Cirkovicah;

b) Služba podučitelja na dvojezredni ljudski šoli uversteni v čertert plačilni razred pri sv. Janetu in prosta soba za stanovanje.

Prosilci za ti službi naj pošljejo prošnje s prilogami in dokazanjem umenja slovenskega in nemškega jezika dotičnim šolskim svetom (pošta Ptuj) po zapovedanem potu do konca februarja 1883.

Okrajni šolski svet v Ptuj 28. januarja 1888.